

*Дорчинець Яна Іванівна,
Шеверя Каміла Володимирівна*

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ УЧАСТІ УКРАЇНИ В МІЖНАРОДНИХ ПРОЦЕСАХ

Досліджено основні проблеми участі України в інтеграційних процесах Розглянуто також перспективи розвитку держави у контексті європейської інтеграції на сучасному етапі розвитку країни.

***Ключові слова:** Україна. ЄС. європейська інтеграція. проблеми та перспективи, СНД, ЧЕС*

Постановка проблеми. Створення та розвиток міжнародних економічних угруповань веде до структурних змін у національному аспекті країн-учасниць. Під структурними зрушеннями, що інтегруються, слід розуміти процес співвідношення різних видів економічної діяльності, який сприяє виникненню ефекту міжнародної інтеграції. Цілком очевидно, що процес інтеграції характеризується деякими істотними ознаками, які у сукупності відрізняють її від інших форм економічної взаємодії країн. Україна не знаходиться осторонь тих процесів, що відбуваються в сучасному світі. Однак, при уважному розгляді, можна виділити низку проблем у вступі України до інтеграційних структур.

Метою статті полягає у висвітленні проблеми та перспектив участі української держави в сучасних інтеграційних процесах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інтеграційним процесам значну увагу приділило багато вітчизняних та зарубіжних дослідників, роботи яких сприяли розширенню уявлень про інтеграційні процеси.

Виклад основного матеріалу. Глобальні трансформації, як реальна дійсність і стратегічна перспектива, посилення вливу дії факторів глобальної інтеграції, яка стає головною закономірністю світового розвитку спонукає по-новому підійти до проблеми еволюції та історичної ролі державності і національної держави як міжнародної інституції. Процес дослідження інтеграційного процесу як феномену та його впливу пов'язується із різноманітних економічних ознак та рис.

Процеси міжнародної економічної інтеграції відбуваються на тлі складного переплетіння соціально-економічних та політичних проблем,

оскільки послідовний розвиток форм міжнародної економічної інтеграції забезпечує найбільш повне, найраціональніше використання економічного потенціалу країн та підвищення темпів їх розвитку.

Аналіз джерельної бази дає підстави стверджувати, що для активного включення України до процесу міжнародної економічної інтеграції необхідно забезпечити відповідні передумови, а саме створення з міжнародним інтеграційним угрупованням політико-правових, економічних, соціально-культурних та інфраструктурних відносин. Проте існує низка проблем на шляху України до міжнародних інтеграційних процесах.

Перша і головна проблема, яка обумовлює підвищений інтерес до участі України в європейських інтеграційних об'єднаннях, полягає в тому, що зовнішньополітична діяльність України чітко обумовлена напрямом внутрішньополітичного розвитку держави, відбиває суперечності, притаманні всьому українському суспільству. Відповідно роль і місце України в тих чи інших наддержавках, міждержавних об'єднаннях, що діють або починають діяти в Європі, визначатимуться передовсім внутрішнім становищем української держави, її розвитком, прагненнями та можливостями.

І навпаки, активна чи пасивна роль України в європейських інтеграційних процесах може гальмувати чи прискорювати розвиток національної економіки, становлення основ громадянського суспільства, демократії в Україні [3, с. 10].

Сьогоднішні реалії у взаємовідносинах України з світогосподарською сферою характеризується невідповідністю її економіки до високоефективних форм зовнішньоекономічного співробітництва. Сучасній економіці держави притаманний ряд негативних характеристик які виступають як фактори що зашкоджують інтеграції України, а саме:

- велика питома вага фізично та морально застарілого обладнання в складі основних виробничих фондів (понад 60%). що стала результатом переважання екстенсивних методів розвитку економіки, і насамперед її базових галузей;

- диспропорції в системі самозабезпечення ключових галузей життєдіяльності країни (майже повна зовнішня паливно-енергетична залежність; задоволення потреби в електротехнічних та кабельних виробках; продукції текстильної, целюлозно-паперової та медичної, відсутність устаткування для легкої промисловості, переробних галузей агропромислового комплексу тощо);

- незбалансованість галузевої структури промисловості з точки зору її соціальної орієнтації (потенціал промисловості на 90% формують важкі галузі, питома вага виробництва предметів споживання становить близько 30%, тоді як у розвинутих країнах вона досягає 50-60%) [1, с. 8].

Включення України до будь-яких інтеграційних угруповань у такому стані без чіткого бачення перспектив структурної реорганізації може призвести не лише до консервації, але й до негативних тенденцій у всіх галузях національної економіки. І навпаки, участь України в інтеграційних процесах за умов цілеспрямованої внутрішньої структурної політики дасть змогу ефективніше і швидше виправити деформовану економіку, виходячи з таких пріоритетів структурної переорієнтації:

- науково-технічне та технологічне оновлення виробництва із забезпеченням його конкурентоспроможності шляхом глибокої модернізації. Зменшення ресурсомісткості за рахунок ефективного використання власних паливно-сировинних ресурсів;
- підвищення рівня внутрішньої збалансованості національної економіки для зменшення зовнішньої залежності в розвитку її ключових галузей за рахунок формування системи власної міжгалузевої кооперації та забезпечення повних виробничих циклів;
- створення умов для соціально орієнтованого розвитку національної економіки за рахунок, з одного боку, цілеспрямованої трансформації її структури, з другого - завдяки забезпеченню балансу споживчого ринку з доходами населення, підвищенню мотивації до праці, фінансовій макростабілізації [4. с. 8].

Важливим фактором є проведення нової економічної політики в цілому і реалізації пріоритетів структурної переорієнтації зокрема.

На першому етапі потрібно досягти фінансової макростабілізації, зупинити процес падіння виробництва і створити комплекс умов для виходу економіки з кризового стану.

На другому етапі можлива активізація економічного розвитку, орієнтована на формування кількісних та якісних позитивних тенденцій за рахунок динамічної науково-технічної та інвестиційної діяльності.

У відносно довгостроковій перспективі (третій етап) можливе створення стабільних умов для становлення і саморозвитку ефективної національної економіки, внутрішньозбалансованої та глибоко інтегрованої структури світового господарства.

Отже, необхідною передумовою проведення ефективною інтеграційної політики України є синхронізація відповідних процесів із масштабами і темпами розвитку внутрішньоекономічних факторів.

Друга проблема, яка впливає на інтеграційні орієнтири держави - це проблема основних етнополітичних комплексів, що визначають або суттєво впливають на політику України.

Погранична мережева геоіолітична роль України сформувала в еліті стійке прагнення позбутися окраїнної ролі, оскільки, навіть на 2014 р.,

Україна має справу з такими інтегрованими центрами впливу, як НАТО, ЄС, з одного боку, та СНД - з другого [18. с. 361].

Третя проблема, яка так само вимагає розв'язання чіткої позиції щодо її вирішення - це несформованість внутрішня суперечливість мотивів інтеграційної поведінки української політичної еліти.

Ще однією проблемою інтеграції України є те, що по суті, не існує ні доктрини, ні виваженої зовнішньоекономічної політики нашої держави. Існуючі концептуальні підходи до зовнішньоекономічної політики України - при всіх її позитивних аспектах - мають істотну ваду: в них фактично відсутня концепція та організаційні принципи досягнення стратегічних цілей. А саме це і становить стрижень зовнішньоекономічної політики з огляду на зміни, що не тільки сталися й розвиваються у сфері міжнародних економічних відносин [3, с. 11].

Слід зазначити: саме орієнтація на глобальні зміни і тенденції, їх прогнозування у довгостроковому режимі, а також адекватна політика нашої держави можуть привести до позитивних змін у її становищі в світогосподарському просторі. Україна переходить до динамічної стратегії реформування економіки, дедалі більше активізуючи свою діяльність на світовій арені.

У цьому зв'язку особливої актуальності набуває розробка не тільки стратегічних напрямів інтеграції України до світового господарства (зовнішньоекономічних орієнтирів і доктрини), але й стратегічних прийомів інтегрування, які б дозволили нарівні взаємодіяти з міжнародними економічними організаціями, іноземними партнерами та конкурентами, тим самим допомагаючи здійсненню внутрішніх економічних перетворень.

Але досягнення успіху неможливе без створення національної системи інновацій, яка формується на основі використання знань як виробничої сили. шляхом організації досліджень і забезпечення сприяння запровадженню інновацій. Науково-технічний потенціал і національна система інновацій в Україні, надають Україні значних переваг у конкурентній боротьбі. Цей потенціал і всі пов'язані з ним переваги слід активно залучати для реалізації стратегічних інтересів України і забезпечення довгострокової стабілізації економіки.

Формуючи власну інтеграційну політику, Україна має визначитися з відповідними середньо- та довгостроковими пріоритетами, виходячи з сучасних умов функціонування національної економіки. Середньострокові інтеграційні пріоритети перебувають у двох різноспрямованих векторах. З одного боку, обережне ставлення до участі в інтеграційних угрупованнях країн з високим рівнем наднаціонального регулювання, зумовлена

особливостями України як самостійного суб'єкта інтеграції. З другого, неможливість тривалого «поза інтеграційного» розвитку в регіоні, де масштаби і динаміку економічної інтеграції визначають не лише внутрішні, а й потужні зовнішні (глобальні) фактори [б. с. 7].

Магістральним шляхом розвитку економіки України в XXI столітті стає створення економіки відкритого типу, тобто такої економіки, яка останнім часом здобула найбільшу кількість прихильників в світі. Це, з одного боку, дозволить Україні стати зрозумілою країнам-партнерам і спілкуватися з ними однією «мовою бізнесу», а з іншого - відкриє для ТНК шляхи до України.

На макроекономічному рівні доцільно, щоб Україна дедалі повніше входила до міждержавних координуючих структур ЄС при збереженні статусу асоційованого члена. Найбільш актуальним є створення режиму вільного руху товарів, а також формування ефективної міждержавної розрахункової системи (на основі платіжної або клірингової угоди). Без налагодження такого типу інтеграційних зв'язків Україна може втратити свої зовнішні ринки в країнах СНД. Виникає реальна загроза для України втратити ключові елементи свого експортного потенціалу внаслідок розриву не лише неефективних, а й ефективних науково-технічних та виробничих зв'язків.

Інтеграційна політика щодо східноєвропейських країн має орієнтуватися на відновлення ефективних традиційних зв'язків в сфері міжнародної спеціалізації та кооперування. Зокрема, ефективними формами інтеграції з цими країнами стають субрегіональні угруповання. Значний вплив на розвиток такої інтеграції можуть справляти спеціальні вільні економічні зони різних типів, які протягом певного часу уже функціонували на території України, однак з огляду на певні причини були перетворені у чисту формальність.

У довгостроковому контексті очевидна орієнтація України на європейські інтеграційні структури, що розвиваються на основі ЄС. Основні завдання зовнішньоекономічної політики України щодо ЄС та країн - членів цієї організації:

- якомога повніша реалізація у відносинах з ЄС загальних принципів горگیвельно-економічного співробітництва, зафіксованих в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС;
- своєчасне і комплексне вжиття економічних та політичних заходів, необхідних для початку переговорів з ЄС щодо створення в перспективі зони вільної торгівлі;
- вирішення питань, пов'язаних з можливістю приєднання України до окремих європейських програм інтеграційного характеру, насамперед

у сферах енергетики, транспорту, науки і техніки, сільського господарства, окремих галузей промисловості, освіти;

- забезпечення безперешкодного і недискримінаційного доступу основних експортних товарів і послуг України на ринки ЄС;
- здобуття стабільної фінансової підтримки і технічної допомоги для успішного проведення ринкових перетворень в економіці України, насамперед якомога більш динамічних і безболісних структурних зрушень і формування міжнародної конкурентоспроможної економіки.

Проте, для органічного входження до європейської економічної системи, що розвивається на основі ЄС, необхідні цілеспрямовані правові та інституційні заходи. Принципове значення для реалізації ефективної політики України є інтенсифікація її дво- та багатосторонніх зв'язків, активна участь в діяльності міжнародних економічних організацій.

Отже, так, як всесвітня співдружність знаходиться на етапі глобалізації та процесів регіоналізації, досить складно передбачити перебіг подій в майбутньому. На шляху інтеграційних процесів України існує низка проблем, серед яких можна виділити відставання України від країн з більш низьким рівнем соціально-економічного розвитку та внутрішньополітичної стабільності. Такі явища вимагають пильнішої уваги дослідників. В першу чергу повинна відбутися переорієнтація зовнішньоекономічної політики, яка передбачає розв'язання комплексу проблем, націлених на органічне інтегрування національного господарства до системи світового господарства з метою максимізації своєї частки світового доходу.

Список використаних джерел

1. Гильчинський А. С. *Нові можливості своїнтеграційної стратегії України /, Співпраця СС та України. Аналітичний щоквартальник. -2003. - № 3. - С. 3-9.*
2. *Європейська інтеграція: процес та ідеологія. / Матеріали міжнародної конференції: "Глобалізація та інтеграційні процеси в су часному світі виклики та шанси для України". -Львів. 15-17 липня, 2003 р. - С 3-8*
3. *Європейська політична інтеграція: проблеми і перспективи. 'І Вісник Львівського національного університету імені Івана Франка: Серія міжнародні відносини. Вип. 5. -2003. - С. 9-12.*
4. *Кваша С. Патица Н. Напрями та проблеми інтеграції 5 країни у світовий економічний простір /І Економіка України. - 2006 №9. - С. 8-9*
5. *Смирнова К. Європейська інтеграція та Україна' К Смирнова//Право України. - 2011. -№4. - С. 153-167.*
6. *Теплицький Г.М. Інтеграція України у світову економіку через функціонування територій зі спеціальним інвестиційним режимом: Лис... канд. екон. наук: 08.05.01 ' Донецький національний ун-т. - Донецьк, 2005. —20с.*

7. *Україна і світове господарство: взаємодія на межі тисячоліть* /А. С. Філіпенко, В. С.Будкін, А. СГальчинський та ін. - К.: Либідь, 2006. 207с.
8. Череватий С. В. *Розвиток ідеї європейської інтеграції та її значення для України* С В. Череватий/ *Сучасна українська політика*. -К, 2010. - Вип 19. - С 359-368.

The article is devoted to the study of basic problems of Ukraine's participation in integration processes. The prospects of the country's development within the framework of the European integration at the present stage is as well considered.

Keywords: *Ukraine, EU, European integration, problems and prospects, CIS BSEC.*